

Näituse tekst

Eestlane on eestlasele hunt

Hundi saamisel Eesti rahvusloomaks on palju kentsakaid tahke. Olid meil ju enne olemas 1962. aastal rahvuslinnuks valitud suitsupääsuke ja 2007. aastal rahvuskalaks valitud räim ning 2018. aastal sai rahvusliblikaks pääsusaba, kes ka kõik loomariiki kuuluvad. Aga miks kuulutati 2018. aasta jüripäeval rahvusloomaks hunt?

Mündil on alati kaks külge. Võibolla ei meeldi eestlastele nende vapil kujutatud võõramaised lõvid ja nad tahavad sinna tuttavamaid tegelasi? Eestlased on vaidlejarahvas, vaidlused rahvusloomaks pärjatu üle ei ole siiani vaibunud, sest valimistel teisele kohale jäänud siil õpetab ikka veel põõsast Kalevipoega edasi võitlema. Ometi on hunt ja siil üsna sarnased: tegutsevad peamiselt öösel, murravad maha kõik, kellest jõud üle käib, ning mõlemal on karvane ja torkiv hallikasbeež kasukas. Tähtsuse on nendele loomadele loonud inimesed ise: siil on tarkuse ja vastupidavuse sümbol, hunt hulljulguse ja jõu võrdkuju. Väeloomana tunneb suurem osa eestlasi end siiski hundina – ülekohtu eest jookseme metsa, vaatame kõõrdi ülevalt tulevatele seadustele, hoiame ühtse kogukonnana elus oma kultuuri ja rahvast, aga ei pelga ka hundiüksindust.

Hundid söönud, lambad terved

Me tunneme hundiarmu – juba meie vanarahvas polnud nõus metsades huntide liigse hukkamisega –, aga me tunneme ka ürgset hundihirmu. Isegi vanadel metsameestel võtab põlved nõrgaks, kui kuulevad lähikonnas ootamatult hundiulgu.

Just hundihirm on eestlaste seas väga tugevalt juurdunud, kuigi hundid enam lapsi ei murra nagu paarsada aastat tagasi. Meil pole ka enam väga suuri hundikarjasid, kes võiksid näljaga inimestele kallale tungida, kuigi Tolkuse rabas on nähtud juba 12pealist karja.

Inimeste ja hundi huvid põrkuvad siis, kui hundid hakkavad koeri, lambaid ja vasikaid murdma. Seda teevad eelkõige üksikud karjast välja heidetud hundid, aga oktoobris-novembris ka hundikarjad, siis kui pere on kasvanud suureks ja näljaseks. Tänapäeva hunt ei peata lambakarja rünnates ka vänged lõhnad, sest kogu mets on inimeste lõhnu täis; ka kõige kaugemates metsakolgastes haiseb harvesteri diisel või levivad tuttavad toidulõhnad matkaradade laagripaikadelt. Hunt ei karda enam inimest. Jahil lipurivi taha kinni jäävat vaid Venemaalt tulnud hundid, omad kaevavad end selle alt läbi. Ja kuidas sa rahvuslooma üldse tapad?!

Ei karda hunti ega tonti

Hunti näeme enamasti autoaknast kui üldse. Ta on metsaloom, aga imelikul kombel kohtavad inimesed teda tavaliselt rabalagedal või põldudel sörkimas. Need on lihtsalt kohad, kus me kokku puutume. Rahvusloomaks valimise järel on muidugi hoogustunud huntide metsaelu jälgimine rajakaamerateist. Metsas seisab hunt võib-olla puu taga ja peab peenikest naeru. Lumelt jälgede lugejad räägivad, et üksikutele huntidele isegi meeldib inimesi jälgida nagu ilvestelegi. Hundile ei meeldi metsas vaid temast tugevam karu, hunt ei lähe isegi üle karu jäljerea.

Hundinahkne kasukas on karmikarvane, see on läbi aegade olnud kõige vägevamate sõdalaste seljas ja hundihammast talismanina kaelas. Eesti hundid on suured ja võimsad, rahvusvahelistel trofeeõistlustel on nad alati medalistide seas. Täiskasvanud hunt kaalub sama palju kui koolilaps, umbes 40 kilo, ninaotsast sabaotsani on ta kuni 140 sentimeetrit pikk. Hunt võib elada kuni 14aastaseks. Enamiku eluküünal kustub küll inimese käe läbi hiljemalt teisel aastal, ellu jäävad kõige targemad. Hundi pilk

on kollakalt tuliterav, veidi kõõrdi ja öösel sütena hõõgub. Sadakond aastat tagasi oli üsna tavaline, et hobusemeest jälitasid talvel säravad silmad, ja kui neid silmapaare oli rohkem, siis oli asi tõsine.

Naised, kes jooksevad hundina

Ometi ei vihanud meie esivanemad hunte, metsale tuli anda metsa osa. Ka praegu murrab hunt metsas pigem nõrku ja vigaseid kitsesid. Lammaste kallale lähevad nad siis, kui inimene on metsa tühjaks lasknud või kui hunte liiga palju saanud.

Eestlased on alati jooksnud koos huntidega, meie pärimuses on tugevasti juurdunud „niuh-näuh nina pähe, siuh-säuh kõrvad pähe“ libahundiks moondumine. Kui mujal Euroopas käisid libahuntideks mehed, siis meil peamiselt naised.

Hundiulg on kutse jahile. See hääl kostab kaugemale ja ongi seotud inimese ürghirmuga – hundid tulevad jahile, kaitsta on vaja karja ja inimest! Hundikari klähvib, uriseb ja haugatab karjajuhi ulgumise peale. See ei kosta küll kaugemale, aga hundid suhtlevad sel kombel niisama hästi kui meie nutitelefonide abil.

Hundi sattumine mündile on eestlaste kavalus. Meie vanarahvas ei lubanud hüüda hunti, sest siis oli kuri karjas. Nii on läbi sajandite hüütud hunti hoopis kriimsilmaks, võsavillemiks, hallivatimeheks, metsakolliks. Pildikeeles kõnelemine annab meile võimaluse alati rahvuslooma meeles pidada ja kõnetada. Ja jätta hundimünt ohvrina ka hiiepuude alla ja allikavette.

Julge hundi rind on rasvane

Hunt on tegelikult ka hoopis mägisemate maade rahvusloom – Itaalia, Portugali, Türgi ja Serbia jaoks on ta väga püha. Rooma linn sai ju alguse Romulusest ja Remusest, kelle kasvatas üles emahunt. Aga euromündil kujutatud hundist rahvusloomaga tuleb esimesena välja Eesti.

Meie põhjanaabrite, soomlaste rahvuslind laululuik on kujutatud kahel euromündil. Soome vanal 100margasel olnud neljast laululuigest jäi järele vaid kolm. Meie lõunanaabrid, lätlased on aga müntidele verminud hoopis üliharuldase must-toonekure ja meile lehmakommidelt tuttava lehmakujutise.

(Näituse tekstid rahvusloom hundist on kirjutatud loodusajakirjanik Kristel Vilbaste).

Näituse valmimisele aitasid kaasa Laika, Belka & Strelka OÜ disainibüroo, Eesti Loodusmuuseum, Okkastyle OÜ, Kastivabrik OÜ ja ERRi arhiiv.